

دوستان خوبم!

انسان و محیط طبیعی پیرامون او، دو عامل مهم در دانش جغرافیا به شمار می‌روند. دانش جغرافیا با بررسی ارتباط متقابل میان «انسان و محیط» به همهٔ انسان‌ها کمک می‌کند تا بهترین راه را برای زندگی کردن انتخاب کنند. بنابراین با آگاهی از محتوای این علم می‌توان با «هدف رفع نیاز» از محیط پیرامون استفاده کرد، بدون آن‌که صدمات جبران‌ناپذیری بر انسان و محیط وارد شود.

در درس اول کتاب جغرافیای ایران با موضوعات زیر بهتر آشنا می‌شویم:

- هدف از مطالعهٔ جغرافیا
- مفاهیم اساسی دانش جغرافیا
- کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا

چرا جغرافیایم را خوانیم؟

از زمانی که انسان برای رفع نیازهایش، با محیط پیرامون ارتباط برقرار کرد، دانش جغرافیا به وجود آمد. بنابراین جغرافیا از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به شمار می‌رود. امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان معتقد هستند که دانش جغرافیا به انسان کمک می‌کند تا با شناخت درست ویژگی‌های محیط طبیعی و انسانی و درک صحیح از روابط میان آن‌ها، بتواند بهتر زندگی کند.

واژهٔ جغرافیا

اولین بار توسط اراتوستن (دانشمند یونانی) به کار برده شده است و شامل کلمات (زمین) GEO و (ترسیم) GRAPHY است. اراتوستن برای اولین بار دانش جغرافیا را با مفهوم «مطالعهٔ زمین به عنوان جایگاه انسان» به کار برد.

شباهت مفهوم جغرافیا از دیدگاه اراتوستن با جغرافی دانان عصر حاضر

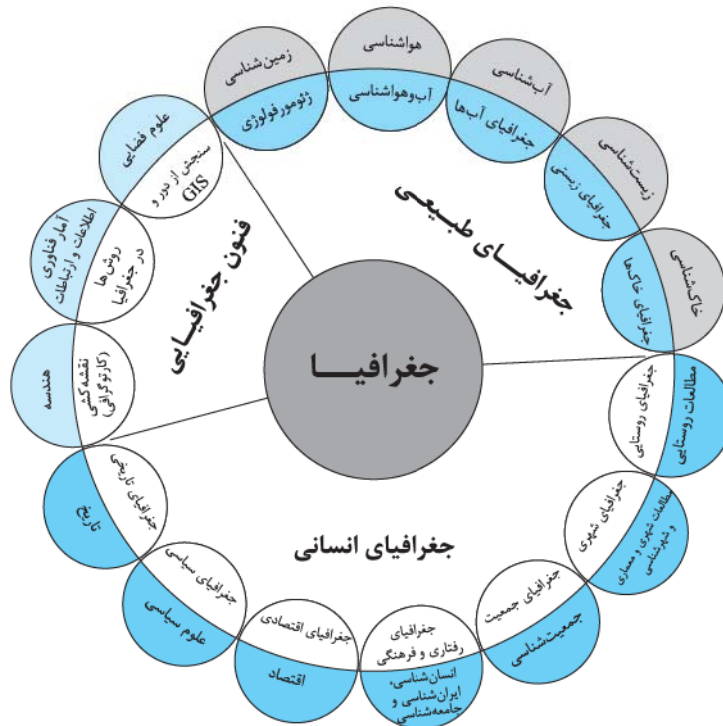
اراتوستن مانند جغرافی‌دانان کنونی معتقد بود انسان باید برای رفع نیازهایش با محیط پیرامون در ارتباط باشد. او نیز انسان و محیط را دو عامل مهم در علم جغرافیا می‌دانست.

😊 *فراخوش کنیم!! ما نمی‌تونیم بدون ارتباط با محیط پیرامونمون به زندگی ادامه بدیم.*

با این جمله تا انتهای کتاب به شکل‌های مختلف روبه‌رو خواهیم شد!!

ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیا و شاخه‌های آن

به این شکل نگاه کنید.

برای درک بهتر مدل ارائه‌شده به یک مثال توجه نمایید:

- «کاهش دما با ارتفاع» یک اصل هواشناسی است، ولی بررسی تأثیر این کاهش و سرد شدن هوا در زندگی انسان، منابع آب، جاذبه‌های گردشگری، انتخاب نوع مصالح ساختمانی، از موضوعات مورد مطالعه در علم آب‌وهواشناسی (اقلیم‌شناسی) است.
- بین جغرافیا و سایر رشته‌های علوم ارتباط وجود دارد:
- دانش جغرافیا می‌تواند با کمک‌گرفتن از علوم مختلف، به سؤالات خود پاسخ دهد.
- علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده می‌کند و با دیدی همه‌جانبه بررسی‌ها و مطالعات خود را در مورد پراکندگی پدیده‌ها و روابط بین آن‌ها انجام می‌دهد.
- رابطه بین جغرافیا و سایر علوم دوسویه است و در یک جریان دوطرفه از داده‌ها و یافته‌های یکدیگر استفاده می‌کنند.

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

از آن جایی که تمام فعالیت‌های انسان در مکان شکل می‌گیرد و هدف جغرافیا کمک به انسان است تا بتواند بهتر زندگی کند، مفاهیم اساسی دانش جغرافیا عبارتند از:

۱- مکان ۲- روابط متقابل انسان با محیط

۱- مکان

مکان، «محل معینی» از محیط است که انسان در آن زندگی می‌کند و برای رفع نیازهایش به فعالیت می‌پردازد.

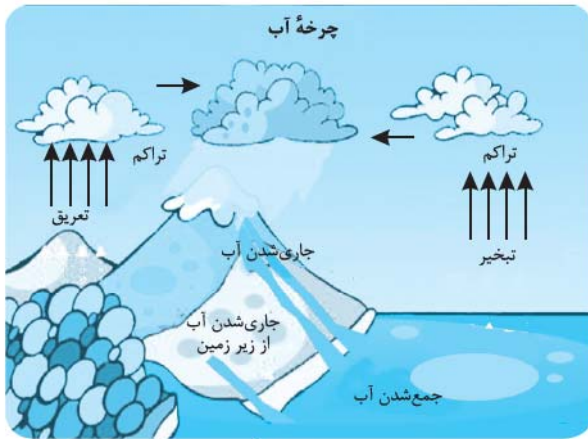
⚠ در هر مکان پدیده‌های مختلفی (مثل خاک، آب، جاده‌ها، جمعیت، مواد اولیه) وجود دارند که به صورت جریانی پیوسته بر روی هم تأثیر می‌گذارند و از هم تأثیر می‌پذیرند؛ در نتیجه این ارتباط متقابل، مکان‌ها تغییر شکل می‌یابند.

۲- روابط متقابل انسان با محیط

⚠ انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا به شمار می‌روند.

😊 وجه شباهت میان ارتوستن و یغرافی‌دانان امروزی؛ در هر دو دیدگاه به انسان و محیط به عنوان دو عامل مهم توجه شده است.

محیط طبیعی

مدل چرخه آب

از مجموعه پدیده‌های طبیعی تشکیل شده است که انسان در شکل‌گیری آن‌ها دخالتی نداشته است (درختان جنگلی، آبیان دریایی، خاک، هوا و ...). محیط طبیعی اطراف ما، مجموعه‌ای متعادل است. محیط طبیعی نظم و قانون دارد؛ به همین دلیل که متعادل است. اگر مدل چرخه آب رو در ذهنتون مرور کنین، به این نظم و قانون پی می‌برین.

محیط جغرافیایی (تأثیر فعالیت انسان در محیط طبیعی)

انسان از ابتدای خلقت برای رفع نیازهایش با محیط طبیعی در ارتباط بوده است (عمل تنفس یکی از این موارد است). هوش و استعداد انسان از یک طرف و در اختیار داشتن فناوری‌های جدید از طرف دیگر، میزان دسترسی و بهره‌برداری انسان از محیط پیرامون را افزایش داده است و سبب شده است محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل شود.

محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.

انسان در ارتباط با محیط طبیعی چگونه عمل می‌کند؟

همه ما برای رفع نیاز باید با محیط طبیعی پیرامون در ارتباط باشیم. گروهی از انسان‌ها، نیازهای خود را به گونه‌ای برطرف می‌سازند که به محیط پیرامون صدمات جبران‌ناپذیری وارد نمی‌شود (عملکرد مثبت). این دسته از افراد به توان و ظرفیت‌های محیط توجه کرده و به اندازه ظرفیت محیط، از آن استفاده می‌کنند (مانند کشاورزی و رفع نیاز). گروهی دیگر جهت تأمین نیازهای خود به بهره‌برداری سودجویانه از محیط می‌پردازند (عملکرد منفی) که در این صورت نه تنها محیط پیرامون را نابود می‌کنند، بلکه به تدریج با تخریب محیط، زمینه بهره‌برداری و رفع نیاز خود و سایر انسان‌ها را محدود می‌سازند. (مانند قطع بی‌رویه درختان جنگل).

چگونه می‌توان از ظرفیت‌های محیط طبیعی آگاهی یافت؟

شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست. دانش جغرافیا با داشتن دید ترکیبی (کل‌نگری) به انسان کمک می‌کند تا محیط پیرامون خود را به خوبی بشناسد، سپس از آن استفاده کند.

کل‌نگری (دید ترکیبی) در جغرافیا

دید ترکیبی به جغرافی‌دان کمک می‌کند تا به طور «همه‌جانبه» و «جامع» پدیده‌ها را مورد مطالعه قرار دهد.

مفهوم دید ترکیبی: مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان

وقتی اعتقاد داریم که باید پربردها رو بشناسیم، یعنی اول باید به ویژگی‌هایشون پی ببریم؛ مثلاً در مورد ظرفیت‌های بیابان باید برونیم خاک‌ها در نواحی بیابانی چه ویژگی‌هایی دارن؟ به دلیل تبخیر زیاد شور هستن و مقدار املاحشون زیاده و ... در بیابان پوشش گیاهی متراکم وجود نداره و اکثر گیاهانش بدون برگ هستن یا برگ‌های کوچک و روغنی دارن یا اصلاً به جای برگ، خار دارن. ولی همه‌شون ریشه‌های بلندی دارن. اون وقت باید دید توی بیابان بین این پربردها چه ارتباطی وجود داره؟ می‌تونیم از خودمون سؤال کنیم «اگر بوته‌های خار رو در بیابان از بین ببرن» چه اتفاقی می‌افته؟ حالا می‌بینیم با داشتن دید ترکیبی چه پوری می‌تونیم به ظرفیت‌های محیطی پی ببریم و اون وقت از محیط استفاده کنیم.

به همه دوستان سلام من رو هم برسون!

سؤال‌های امتحانی

- ۱- در جای خالی عبارت مناسب را بنویسید.
- (الف) واژه جغرافیا برای اولین بار توسط ارائه شد.
- (ب) واژه جغرافیا شامل کلمات و است.
- (پ) در هر مکان، پدیده‌های مختلفی وجود دارند که بر یکدیگر و به نوبه خود
- (ت) دو عامل مهم در علم جغرافیا، و است.
- (ث) محیط طبیعی مجموعه‌ای است.

۲- جملات سمت راست را به شکل صحیح به عبارت‌های سمت چپ مربوط کنید.

ستون اول	ستون دوم
الف) از فنون جغرافیایی به شمار می‌رود.	۱- هندسه
ب) جغرافیای رفتاری و فرهنگی از آن بهره می‌برد.	۲- جمعیت‌شناسی
	۳- انسان‌شناسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی
	۴- سنجش از دور و GIS

۳- کدام گزینه در ارتباط با دانش جغرافیا نادرست است؟

- (۱) علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط با هدف بهبود زندگی انسان است.
- (۲) با هدف شناسایی پیکره طبیعی کره زمین به انسان کمک می‌کند تا زندگی بهتری داشته باشد.
- (۳) انسان و محیط دو عامل مهم در دانش جغرافیا به شمار می‌آیند.
- (۴) به طور همه‌جانبه و جامع، پدیده‌ها را با تمام ویژگی‌های آن‌ها در یک مکان مورد مطالعه قرار می‌دهد.

۴- اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

الف) مفهوم مکان

ب) دید ترکیبی (کل‌نگری)

۵- در مثال‌های زیر نوع عملکرد انسان را با ذکر دلیل تعیین کنید.

الف) قطع بی‌رویه درختان جنگل

ب) کشاورزی با الگوی استراحت‌دادن به خاک

پ) احداث سد روی دامنه‌های کم‌شیب کوهستان

۶- چگونه می‌توانیم سطح دانش و آگاهی خود را از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش دهیم؟

۷- آیا شناخت از محیط پیرامون می‌تواند سبب بهبود کیفیت زندگی انسان شود؟ چگونه؟

۸- چرا دانش جغرافیا از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به شمار می‌رود؟

۹- تعریف جغرافیا را از نظر اراتوستن (دانشمند یونانی) بنویسید.

۱۰- هدف از مطالعه دانش جغرافیا را بیان کنید.

۱۱- مهم‌ترین مفاهیم جغرافیا را نام ببرید.

۱۲- انسان چگونه می‌تواند محیط طبیعی را به محیط جغرافیایی تبدیل سازد؟

۱۳- علت تغییر شکل مکان‌ها را با ذکر مثال بنویسید.

۱۴- در چه شرایطی عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی مثبت است؟

۱۵- در چه شرایطی عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی منفی است؟

۱۶- چگونه می توان عملکرد منفی انسان را در ارتباط با محیط طبیعی به عملکرد مثبت تبدیل کرد؟

۱۷- چگونه می توان با مطالعه دانش جغرافیا، زندگی بهتری را تجربه کرد؟

۱۸- شکل زیر را کامل کنید.

۱۹- چرا جغرافی دانان در روش مطالعه خود از دید ترکیبی (کل نگری) استفاده می کنند؟

۲۰- اگر هدف جغرافی دانان بررسی توسعه یک شهر باشد، جملات زیر را کامل کنید.

الف) با تهیه نقشه شهر، به آن پیدا می کنند.

ب) با مطالعه بافت جمعیت شهر، و را حدس می زنند.

پ) با مطالعه میزان منابع آب شهر، را پیش بینی می کنند.

در شکل بالا ارتباط میان اجزاء و عوامل محیطی به خوبی دیده می شود. چنان که می بینید، جغرافی دانان برای حل مشکل فرسایش خاک و مسائل دیگر از دید ترکیبی (کل نگری) استفاده می کنند تا بتوانند با استفاده از آن، راه حل های مناسبی را پیشنهاد کنند. موضوعاتی که در این درس بهتر با آن ها آشنا خواهیم شد:

- **سؤالات کلیدی در جغرافیا (پرسش های جغرافیایی)**
 - کجا؟
 - چه چیزی؟
 - چرا؟
 - چه کسانی؟
 - چه طور؟
 - چه موقع؟
- **شیوه مطالعه در جغرافیا**
 - گام اول: طرح سؤال و بیان مسئله
 - گام دوم: تدوین فرضیه
 - گام سوم: جمع آوری اطلاعات
 - گام چهارم: پردازش اطلاعات
 - گام پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد

سؤالات کلیدی در جغرافیا

زمانی که جغرافی دانان با موضوعی روبرو می شوند، سؤالاتی در ذهن آنان مطرح می شود که به آن ها «سؤالات کلیدی» یا «پرسش های جغرافیایی» می گویند.

- این سؤالات عبارتند از:
 - کجا؟
 - چه چیزی؟
 - چرا؟
 - چه کسانی؟
 - چه طور؟
 - چه موقع؟

○ کجا؟

اصلی ترین پرسش جغرافیایی با کلمه استفهامی «کجا؟» آغاز می شود؛ زیرا جغرافی دانان معتقدند همه پدیده ها در مکان به وقوع می پیوندند.

سؤال «کجا»، با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده ها سروکار دارد. با دیدن تصویر مقابل، اولین پرسش جغرافیایی که در ذهن نقش می بندد:

این اتفاق کجا رخ داده است؟

○ چه چیز؟

چه چیز، «ماهیت هر پدیده یا مسئله» را مورد سؤال قرار می دهد. با توجه به تصاویر بالا و روبه رو از خود می پرسد:

چه اتفاقی رخ داده است؟

○ چرا؟

«علت وقوع پدیده» را مورد سؤال قرار می دهد:

چرا این پدیده به وجود آمده است؟

📍 دوستان فوبه! معمولاً این پرسش ها به ترتیب در ذهن ایثار می شن و با طرح هر سؤال، ذهن با معلومات قبلی به اون ها پاسخ می ده؛ مثلاً با دیدن تصویر اول که به شهر اهواز مربوط می شه، ذهن می پرسه اهواز کجاست؟ بعد با معلومات خودش پاسخ می ده که شهر اهواز در جنوب غربی ایران قرار گرفته.

حالا سؤال دوم؛ چه اتفاقی افتاده؟ ذهن دوباره پاسخ می ده در جنوب غربی ایران، ریزگردها بیش از هر مجاز وجود داره.

به همین ترتیب سؤالات دیگر ای هم بیان می شه و به اون ها پاسخ داده می شه.

○ چه موقع؟

«زمان وقوع پدیده» را مورد سؤال قرار می دهد؛ برای مثال در ارتباط با مثال بالا:

چه زمانی پدیده گرد و غبار در شهر اهواز شدت می یابد؟

○ چه کسی؟ یا چه کسانی؟

حالا سؤال می کنیم چه کسانی (یا کدام فعالیت ها و برنامه های انسانی) در شکل گیری پدیده گرد و غبار اثر داشته اند؟

○ چه طور؟

این سؤال به بررسی «سیر تکوین و تحول پدیده» می پردازد.

چه طور پدیده گرد و غبار در شهر اهواز شدت پیدا کرده است؟

📍 مراحل پژوهش در جغرافیا

انسان بسیار کنجکاو است و به همین دلیل تلاش می کند نسبت به محیط پیرامون و ناشناخته های اطرافش آگاهی پیدا کند.

روش های علمی مختلف به انسان کمک می کند تا بتواند به حس کنجکاوی و شناخت خود از جهان پاسخ دهد.

📍 گام های پژوهش جغرافیایی

📍 گام اول: طرح سؤال و بیان مسئله

📍 گام دوم: تدوین فرضیه

📍 گام سوم: جمع آوری اطلاعات

📍 گام چهارم: پردازش اطلاعات

📍 گام پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد

عزیزانم! باید هندتا نکته بگم، پس فوب توهه کنین:

مراهلی که به عنوان کام‌های پژوهش جغرافیایی نام بردیم، فقط مفصوص دانش جغرافیا نیست و سایر رشته‌های علمی هم برای پاسخ به مسائلتشون می‌تونن از اون‌ها استفاده کنن.

همتا باید ترتیب رو در نظر بگیرین؛ به خاطر همین، کام‌ها شماره‌بندی شدن.

توی بعضی کتابا ممکنه تعداد کام‌های پژوهش بیشتر و یا کم‌تر باشه؛ ولی نگران نباشین! مراهلی که کتاب شما به شکل کام‌های ۱ تا ۵ مطرح کرده، کامل‌ترینشونه؛ چون یک قائم دکتر فیلی وارد اون‌ها رو نوشتن و از حال و روز بچه‌های ما باخبر بودن. پس با سایر کتابا مقایسه کنین! و خیالتون راحت باشه!!

طرح سؤال و بیان مسئله

اولین کاری که باید انجام داد طرح سؤال و بیان صحیح مسئله مورد تحقیق است.

مواردی که باید در هنگام طرح سؤال و بیان مسئله در نظر گرفت:

باید مسئله را به صورت روشن و واضح بیان کرد.

بهبتر است مسئله به شکل سؤالی نوشته شود (از نوشتن جملات مبهم و کلی و عبارتهای خبری دوری کنیم).

فراموش نکنیم:

همتا به اهمیت مسئله مورد تحقیق توهه کنیم و اون رو در ابتدای پژوهش بنویسیم.

شاید سؤالی که برای ما پیش اومده، قبلاً برای دیگران مطرح شده و به اون پاسخ داده باشن. بنابراین همتا قبل از شروع پژوهش باید بررسی کنیم و ببینیم آیا سابقه پژوهش در رابطه با سؤال موردنظر ما وجود داره یا نه؟

تدوین فرضیه

فرضیه به پیشنهادهای و خبرهای اولیه‌ای گفته می‌شود که پژوهشگر با توجه به اطلاعات قبلی خود بیان می‌کند. پژوهشگر فرضیه‌ها را براساس دانش، تجربه و سابقه پژوهشی خود بیان می‌کند. هر چه دانش و تجربه پژوهشگر بیشتر باشد، فرضیه بیان‌شده محکم‌تر خواهد بود.

فرضیه پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.

در واقع فرضیه‌ها در پژوهش نقش راهنما را دارند و جهت حرکت فعالیت‌های پژوهشی را تعیین می‌کنند.

یادمون نره؛ در میون کام‌هایی که نام بردیم، تدوین فرضیه اساس‌ترینشونه، چون می‌تونه منجر به پیشنهادی فوبی بشه.

جمع‌آوری اطلاعات

جغرافی دانان اطلاعات خود را از منابع و روش‌های زیر به دست می‌آورند:

روش کتابخانه‌ای (مانند کتاب و اطلس‌های جغرافیایی، آمارنامه‌ها، نقشه‌ها و عکس‌های هوایی و تصاویر ماهواره‌ای و ...)

روش میدانی (مانند مشاهده، مصاحبه و تهیه پرسش‌نامه)

در روش میدانی، پژوهشگر به محیط پیرامون می‌ره یا با سایر اقرار مصاحبه می‌کنه؛ اما در روش کتابخانه‌ای (که فقط مفصوص جغرافی‌دانان نیست) نیازی به رفتن به محل مورد مطالعه وجود نراره.

پردازش اطلاعات

قطعاً بعد از جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات، متوجه می‌شویم بخشی از اطلاعات به‌دست‌آمده در ارتباط با موضوع پژوهش، کاربردی ندارند؛ بنابراین باید حذف شوند. اما آن بخش از اطلاعات ضروری و کاربردی را حفظ و نگهداری می‌کنیم سپس به تجزیه و تحلیل آن‌ها می‌پردازیم.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

آخرین مرحله پژوهش است.

در این مرحله پژوهشگر می‌تواند با تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری‌شده، پاسخ مسئله مورد تحقیق را بیان کند.

او می‌تواند با دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه خود بپردازد.

نگران نشین!! رز فرضیه به معنای شکست پژوهش و پژوهشگر نیست؛ چون موضوعی رو ثابت می‌کنه و می‌تونه به کسانی که با سؤال مشابه روبه‌رو شده‌اند، پاسخ بده و نزاره اون سؤال دوباره مطرح بشه.

راستی باید یادآوری کنم که شما با استفاده از این مراحل می‌تونید تمام کارهای پژوهشی خودتون رو تو موضوعات مختلف دنبال کنین و در انتها اون رو به شکل مقاله ارائه بدین و اگر فیلی با پشتکار باشین در هشواره فوارزمی رتبه بگیرین!

پیروزی شما آرزوی قلبی ماست!

سؤال‌های امتحانی

- ۱- درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح نمایید.
 - (الف) در محیط جغرافیایی، اجزاء و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.
 - (ب) پژوهشگر با توجه به مسائلی که دیگران بیان کرده‌اند، می‌تواند پیشنهاد خود را در چهارچوب مسئله پژوهشی ارائه کند.
 - (پ) پژوهشگر با تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را به دست می‌آورد.
- ۲- در جای خالی عبارت مناسب را بنویسید.
 - (الف) رکن اساسی در مطالعات جغرافیایی بررسی است.
 - (ب) امروزه برای پاسخ به حس کنجکاوی و شناخت جهان، مختلفی وجود دارد.
 - (پ) دانش جغرافیا همانند سایر علوم برای رسیدن به پاسخ مسائلی که با آن روبه‌رو است، به و می‌پردازد.
 - (ت) پژوهشگر برای دستیابی به شناخت، ابتدا باید مسئله خود را به صورت و بیان کند.
 - (ث) جغرافی دانان برای مطالعه و پاسخگویی به سؤالات خود به نیاز دارند.
- ۳- براساس دانش خود از سؤالات کلیدی در جغرافیا عبارت‌های سمت راست را به طور صحیح به عبارت‌های سمت چپ وصل کنید:

ستون اول	ستون دوم
الف) بررسی سیر تکوین و تحول پدیده	۱- چرا؟
ب) دلالت بر ماهیت هر پدیده یا مسئله	۲- چه موقع؟
پ) بررسی علت وقوع پدیده	۳- چه چیزی؟
ت) فعالیت‌ها و برنامه‌های اثرگذار بر روی پدیده	۴- چه‌طور؟
	۵- کجا؟
	۶- چه کسانی؟

- ۴- سومین گام از مراحل پژوهش جغرافیایی، است.
 - (۱) تدوین فرضیه
 - (۲) پردازش اطلاعات
 - (۳) جمع‌آوری اطلاعات
 - (۴) نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
- ۵- در کدام گزینه شکل درست بیان مسئله نشان داده شده است؟
 - (۱) آلودگی هوای تهران
 - (۲) هوای تهران آلوده است.
 - (۳) چرا هوای تهران آلوده است؟
 - (۴) کره زمین و آلودگی
- ۶- عبارت مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.
 - (الف) روش (کتابخانه‌ای - میدانی) در تمام پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 - (ب) برقراری و ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه در روش (کتابخانه‌ای - میدانی) صورت می‌پذیرد.
 - (پ) پس از استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، (پردازش اطلاعات - ارائه پیشنهاد) انجام می‌شود.
 - (ت) چرا جغرافی دانان با به‌کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط پیرامون می‌پردازند؟
 - (ث) پژوهشگر در بیان مسئله باید چه نکاتی را مورد توجه قرار دهد؟
 - (ج) چگونه پژوهشگر پی می‌برد سؤالی که برایش پیش آمده، قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر؟
 - (ح) چرا فرضیه‌سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؟
 - (ط) کدام عوامل در بیان فرضیه‌های مختلف توسط پژوهشگر تأثیر می‌گذارند؟
 - (ظ) جغرافی دانان اطلاعات خود را از کدام منابع به دست می‌آورند؟ مثال بزنید.
 - (گ) چرا در صورت رد فرضیه، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بیهوده پندارد؟

پاسخ سؤال‌های امتحانی

- ۱- الف) درست است.
ب) نادرست است؛ زیرا پژوهشگر می‌تواند با توجه به مسئله خود پیشنهادهایی را ارائه کند. مسائل مختلفی که دیگران مطرح کرده‌اند، سبب ارائه طرح پژوهشی نمی‌شود.
پ) درست است.
- ۲- الف) مکان وقوع پدیده‌ها
ب) روش‌های علمی
پ) تحقیق - پژوهش
ت) واضح - روشن
ث) اطلاعات
- ۳- الف) ۴ (چه‌طور؟)
ب) ۳ (چه چیزی؟)
پ) ۱ (چرا؟)
ت) ۶ (چه کسانی؟)
- ۴- گزینه «۳» (جمع‌آوری اطلاعات)
۵- گزینه «۳» چرا هوای تهران آلوده است؟ مسئله به شکل پرسشی بیان شده است.
- ۶- الف) کتابخانه‌ای ب) میدانی پ) پردازش اطلاعات
۷- زیرا در محیط جغرافیایی، میان اجزاء و عوامل محیطی ارتباط متقابل وجود دارد.
۸- ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند. بهتر است صورت مسئله به شکل سؤال نوشته شود و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.
۹- با مطالعه پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند.
۱۰- زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش نقش راهنما را دارند و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود، جهت می‌دهند.
۱۱- بیان فرضیه به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی پژوهشگر بستگی دارد.
۱۲- روش کتابخانه‌ای (مثل اطلس‌های جغرافیایی، عکس‌های هوایی و ...) - روش میدانی (مشاهده - مصاحبه و ...)
۱۳- زیرا این پژوهش با آن‌که رد شده است، می‌تواند به کسانی که با سؤال مشابه یا همین سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری کند.

